

UNUTULMUŞ BİR ÂŞIK: ÂŞIK EDİP ÖNAL VE ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

Sinan GÖNEN*

ÖZET

Bu makalede 33 adet orta ve büyük ölçekli defteri şiirle dolduran, fakat âşık edebiyatı araştırmacılarınca henüz tam olarak keşfedilememiş bir âşık olan Edip Önal'ın kendisinden derlediğimiz hayat hikâyesi ile şiirlerinde işlediği başlıca konular belirtilecek ve şiirlerinden örneklerle âşığımız tanıtılmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: âşık edebiyatı, Âşık Edip Önal, şiir.

ABSTRACT

In this article, a biography of Edip Onal, who filled 33 medium and large sized notebooks with his poetry but has not yet been discovered by researches of literature, will be presented with information compiled from himself, main themes of his poetry will be mentioned and an attempt will be made to have literary circles get acquainted with him through his poetry.

Key words: minstrel literature, Âşık Edip Önal, poetry.

Âşık Edip Önal'ın Hayatı

Doğumu

Âşık Edip Önal, İstiklal Savaşı gazisi olan babası Recep ile annesi Nigar Hanım'ın tek çocuğu olarak 1936 yılında Erzurum ili Oltu ilçesi Obayayla köyünde dünyaya gelmiştir.

Öğrenimi

1947 yılında, Obayayla köyünde ilkokul tam olarak faaliyette olmadığı için ilkokula 2 yıl devam edebilmiştir. Âşık Edip Önal'ın öğrenimi bu iki yıldan sonra son bulmuştur. Aradan çok uzun yıllar geçtikten sonra Âşık Edip, 1986 yılında Konya'nın Sarayönü ilçesinde ilkokul diplomasını almıştır.

Askerliği

1956 yılının Eylülünde İzmir Sarıyer Er Eğitim Alayında acemi asker olarak vatani görevine başlamış ve İstanbul Halıcıoğlu Muhabere Taburunda bu görevini 1958 yılında tamamlamıştır.

Evliliği

Köyünde bulunan Gülseher adlı bir kıza âşık olan Âşık Edip Önal'ın evliliği de kendine özgüdür. 1954 yılında Konya Şeker Fabrikasında çalışırken birlikte çalıştığı sevdiği kızın eniştesi Binali Doğan'a Gülseher'den bir mektup gelir ve mektupta Âşık Edip Önal'a iletilmek üzere şu not kayıtlıdır:

“Edip, çabuk gel, beni bir başkasına verecekler.” Bu haberi duyan Âşık Edip Önal sevdiği kıza şu dörtlükle karşılık verir:

---

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi

*Sular akar Mevlâ'sına gitmeye
Doktor gelmiş yarelerim bakmaya
Nişan merasimin tebrik etmeye
Konya'daydım gelemedim sevgilim*

1955'te Obayayla'ya dönen Âşık Edip sekiz keçiyi başlık olarak vererek evlenir. Bu evliliğinden Âşık Edip Önal'ın beş kızı ve bir oğlu olur. Çocukları; 1957 doğumlu Nezahat; 1961 doğumlu Nebahat; 1966 doğumlu Melahat; 1967 doğumlu Nuran; 1974 doğumlu Fatma. 1964 doğumlu oğlu Zeki ise 23 Ağustos 2005'te vefat etmiştir.

Mesleği

İlkokula iki yıl devam eden Âşık Edip Önal, köyünde çobanlık ve çıraklık yapmaya başlar. Üç, dört yıl çobanlık yapar. 1952 yılında ilk defa köyünü terk eder. İstanbul'a çalışmaya gider. 1955 yılına kadar İstanbul ile Konya arasında gider, gelir. Buralarda işçi olarak çalışır. 1955 yılında köyüne döner ve evlenir.

Yeterince toprağı olmaması nedeniyle tekrar köyünde koyun çobanlığına başlar. 1956 yılında askere gider. 1958 yılında askerden döndükten sonra iki yıl çiftçilik yapar. 1960'tan 1968 yılına kadar yılın yaz aylarında Gebze taraflarına çalışmaya gider, kışları tekrar köyüne döner.

1968 yılında Konya'nın Sarayönü ilçesinde bulunan Gözlu Devlet Üretme Çiftliğinde tarım işçisi olarak çalışmaya başlar. 24 Mart 1976 tarihinde köyünde bulunan ailesini Konya'nın Sarayönü ilçesine taşır. İlçeden bir ev alarak oraya yerleşir. Burada 1981 yılına kadar çalışır ve o yıl aynı iş yerinden emekli olur. Ayrıca, yaz aylarında aynı ilçede biçerdöver şoförü olarak çalışmaktadır.

Hâlen Sarayönü ilçesinde yaşamaktadır.

Âşık Olması

Âşık Edip Önal, bir kolun içerisinde ya da bir ustanın yanında çırak olarak yetişmediği gibi, aileden gelen bir âşıklık kültürü içerisinde de yetişmemiştir. Ayrıca Âşık Edip Önal'ın yetiştirdiği çırağı da yoktur. Saz çalabilen Âşık Edip Önal, badeli sayılabilecek bir âşığımızdır. Âşık edebiyatı araştırmaları içerisinde önemli yeri olan, bilinen âşık olma yollarından rüyada bade içerek âşık olma burada da karşımıza çıkmıştır. Âşık Edip Önal'ın şiir söylemeye başlaması da bade içerek olmuştur. Ama onun bade içme olayı küçük farklılıkları da bünyesinde taşımaktadır. Onun badeli olduğunun göstergesi 1959 yılında gördüğü bir rüya sonucu tam olarak şiir söylemeye başlamasıdır. Âşık Edip Önal'ın gördüğü rüya şöyledir:

1959 yılında babasını kaybeden Âşık Edip Önal bir rüya görür. Gece kalkarak rüyasını yazar. Rüyasında babasından Âşık Edip Önal su ister. O sırada annesi der ki:

“Oğlum babandan su isteme; sen al, iç.”

Buna karşılık Âşık Edip Önal:

“Babam dünyanın en güzel babasıdır. Bak, anam ben babama bir şiir okuyayım:

Unutulmuş Bir Âşık: Âşık Edip Önal ve Şiirlerinden Örnekler

*Dünyaya gelmeme sen sebep oldun
Varlığın canımda hissettim baba
Her iki cibanda sorumlu oldun
N'olursun hakkımı helâl et baba."*

O günden sonra 11'li şiirler söylemeye başlar. 11'li şiirlerinin yanında, az da olsa 8'li hece ölçüsüyle söylenmiş şiirleri vardır.

Hâlen şiir yazmaya devam eden Âşık Edip Önal'ın bugün tarafımızdan numaralanan şiirle dolu 32 defteri ve elinde henüz dolmamış 33 numaralı defteri bulunmaktadır.

2800 şiiri bulunan Âşık Edip Önal, şiirlerinin büyük çoğunluğunu bir sebebe bağlar ve küçük hikâye diyebileceğimiz açıklamalardan sonra şiire başlar. Bizim küçük hikâye dediğimiz bu şiirlerinin yazılış sebeplerine Âşık Edip Önal *sürekle* adını vermektedir.

Âşık Edip Önal, şiirlerinde *Dertli Edip*, *Edibi*, *Edip* gibi mahlasları kullanmıştır.

Âşık Edip Önal'ın, bugüne kadar birkaç dergi, gazete ve kitapta şiiri yayınlanmıştır:

Türk-İş, Hakimiyet (Konya), *Konya Postası, Sarayönü Birlik, Oltu'nun Sesi, Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi* (Ankara 1992), *Konya Üzerine Şiirler* (Saim Sakaoglu, Konya 2002). Ayrıca, hakkında bir tamamlanmış bir bitirme tezi (Özgür Akgün, *Âşık Edip Önal Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Konya 1999) ve 2007 yılında da tamamlanacak olan bir başka bitirme tezi vardır.

Âşık Edip Önal, Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü'nün zaman zaman çeşitli konularda âşıklar arası düzenlemiş olduğu yarışmalara da katılmıştır.

Âşık Edip Önal'ın Şiirlerinin Muhteva Yapısı

Âşık Edip Önal'ın şiirlerinde işlediği konular gurbet ve yoksulluk temalarında yoğunlaşmıştır. Şiirlerinin ana konusunu bu iki tema oluşturmaktadır. Bu konuların yanında tabiat, kahramanlık ve sosyal konuları da şiirlerinde işlemiştir. Aşağıda şiirlerinde işlediği konuları yine şiirlerinden örnek parçalar alarak işlemeye çalışacağız.

Gurbet: Âşık Edip Önal geçim sıkıntılarından kaynaklanan sorunlarından dolayı köyünde kalamaz, sürekli gurbete çalışmaya gider. Buralar, Sarıkamış, Artvin, İstanbul, Gebze dolayları ve Konya'dır. Ama asıl onun gurbet acısı çekmesi Konya'nın Sarayönü ilçesinde çalıştığı yıllara rastlar. Yılda bir defa köyüne, eşini ve çocuklarını görmeye gider. Yılın geri kalanını Konya'da eşinden ve çocuklarından ayrı geçirir. Bu ayrılık yılları, Âşık Edip Önal'ın şiirlerinin hemen tamamında inceden inceye hissedilir. Özellikle çocuklarından ayrı kalışı onu daha ziyade etkilemiştir.

Aşağıda, konumuzla ilgili *Perişan* adlı şiirden aldığımız bir dörtlüğe yer veriyoruz:

Sinan GÖNEN

*Belirsiz dünyanın gündüzü gece
İçinden geleni eyleme bece
Edip gurbet elde kalırsa nice
Kalmadı takati eller perişan*

*Seber Yeli adlı şiirinde ise Âşık Edibî şöyle sesleniyor:
Sabableyin böyle neden esersin
Sorsa **Edip** bilmem nerye gidersin
Gurbette bağrımı viran edersin
Götür selamımı de seber yeli*

Kızı Nezahat için yazdığı *Yavrum* adlı aşağıdaki şiirinde yine gurbet acısı dile getirilmektedir:

*Nedendir bıraktın babamı yasta
Kış oldu yollarım gelmiyor posta
Bari bir mektup at sılaya dosta
Nedendir unuttun babamı yavrum*

Yine gurbette ailesinden ayrı geçen bir bayramı *Kalemim* adlı şiirinde âşığımız şöyle konu etmektedir:

*Bu bayram gurbette ölümden beter
Hiç demezsin yazma bu kadar yeter
Yüklendi başıma dert oldu katar
Gurbette derdimi yazan kalemim*

Aşağıdaki son örneğimizde de Âşık Edip Önal gurbet acısını işlemektedir:

*Gittiğin yol ile geri gelirsin
Edip gurbet elde kaldı n'edersin
Tez götür salada yavrular görsün
Varıp memlekete git kara tiren*

Yoksulluk: Âşık Edip Önal'ın bütün hayatı ekonomik sıkıntılar içerisinde geçmiştir. Onun gurbete çıkması da ekonomik sıkıntılar çekmesindedir. Yoksulluk konusu onun bir çok şiirine konu olmuştur. Aşağıda iki farklı şiirinden örnek parçalar alıyoruz:

Yoksulluk adlı şiirinde Âşık Edip Önal, Konya'ya gelişini yoksulluğuna bağlamaktadır:

*Konya çöllerinde çağlayıp kaldım
Gitti nazlı yârim ben melîl kaldım
İçime dert atıp ciğerden yandım
Burada da yardım ettin yoksulluk*

Unutulmuş Bir Âşık: Âşık Edip Önal ve Şiirlerinden Örnekler

Yoksulun adlı şiirinde ise âşığımız yoksulluğu faklı bir açıdan ele almaktadır:
Bakın bu yoksulun fakir işine
Gece yatsa neler gelir düşüne
Kader bir taraftan düşer peşine
Yanık olur gör hâlleri yoksulun

Diğer Konular

Âşık Edip Önal şiirlerinde aşk ve seveda konularına da yer vermiştir. Ancak aşk ve sevdayı hep gurbet ile birlikte ele alıp işlemiştir. Aşağıda da bu tür şiirlerinden seçtiğimiz bir dördlüğüne yer veriyoruz:

Kimler sebep oldu seni aldılar
Bu garip gönlümü derde saldular
Dıydum şerbet içip geri oldular
Nedendir hâlimi sormaz sendiğim

Yine aşağıdaki örneğimiz de, seveda ile gurbetin birlikte işlendiği bir dördlüktür:

Kopardın dalımdan sunam gülleri
Çıkıyor aklımdan yârin dilleri
Eser bad-ı saba seher yelleri
Seni kim kopardı dalından sunam

Âşık Edip Önal şiirlerinde dünyanın geçici oluşuna da yer vermiştir. Aşağıdaki dördlükte dünyanın güzelliğini tasvir ederken geçiciliğini de birlikte değerlendirmiştir:

Nerden doğar nerden aşar bilinmez
Her sabah tazedir güneşin dünya
Renge girmiş ağaçların dağların
Yokladım içini yalansın dünya

Âşıklarımız içerisinde felek ile ilgili şiir yazmayan hemen hemen yok gibidir. Aşağıdaki örneğimiz de Âşık Edip Önal'ın felekle ilgili bir şiirinden alınmıştır:

Neye düşün peşime zalim felek
Kül ettin ömrümü gurbette benim
Eller gibi neden gülüp söylemem
Zar ettin ömrümü gurbette felek

Âşık Edip Önal'ın şiirlerinde işlediği konulardan biri de ihtiyarlıktır. İnsanın bir gün gelip yaşlanacak oluşu aşağıda yine bir dördlükte işlenmiştir:

Otuz yaşta dokuz dişim döküldü
Gezdin arkam sırasın ihtiyarluk
Çıkardım pazara kimse almadı
Bülbülüm kafeste yok ihtiyarluk

Sinan GÖNEN

Onun şiirlerinden işlediği sosyal konulardan olan komşuluk ilişkileri aşağıdaki dördlüğümüze şöyle yansımıştır:

*Evelce ey iken ne kötü oldum
Şimdi batırımı sormaz komşular
Ben de sayıldım köyde bir hane
Neden uzak oldu bana komşular*

Âşığımızın memleketi olan Erzurum'un Oltu ilçesine bağlı Obayayla köyü de bütün güzelliğiyle şiirlerine yansımıştır. Aşağıya köyü ile ilgili bir dördlüğünü alıyoruz:

*İnsanların misafire hüremetli
Şairleri birbirinden gör dertli
Kimin yaya gider kimisin atlı
Doyulmaz bâllerin var Obayayla
Aşağıdaki şiirinde ise âşığımız gönlüne seslenmektedir:
Bazı saltanatı alır eline
Bazı fikir eyler düşer derine
Bazı yanar bazı kaçır serine
Hiçbirine dayanamaz bu gönül*

Âşığımızın dert ortağı yanından ayırmadığı sazıdır. Aşağıdaki örnek dördlüğümüzde de âşığımız sazıyla söyleşirken görülmektedir:

*Sözlerimden bisse alıp yazanı
Teli bozuk neden tutmaz düzeni
Kazma alıp mezarımı kazanı
Öter garip garip tellerin sazım*

Âşık Edip Önal bir çok şiirini şahıslarla ilgili yazmıştır. Bu şahıslar genellikle çalışma ortamında bulunan amirleri ve iş arkadaşları olmuştur. Aşağıya yine, Turan Bey adlı şahsa atfedilmiş şiirinden bir dördlüğü alıyoruz:

*Merhametin güzelliğın değeri
Bulunmaz dünyada eşin Turan Bey
Hastasına Lokman sağına derman
Değerin var her tarafta Turan Bey*

Âşık Edip Önal'ın yukarıda şiirle dolu 33 defterinden söz edilmiştir. O, bütün defterlerinin sonuna *Defterim* adlı, âdeta *bitiş* ya da *bitam şiiri* adını vereceğimiz şiirler yazmıştır. Aşağıdaki örneğimiz de onun 2 numaralı defterinden seçilmiştir.

*Aşıkâr et dertlerimi sırrımı
Beni nazlı yâra söyle defterim
Ben ölürsem sözüm sana emanet
Beni yavrulara söyle defterim*

ŞİİRLERİNDEN ÖRNEKLER

FELEK

*Neye düştün peşime zalim felek
Kül ettin ömrümü gurbette benim
Eller gibi neden güliüp söylemem
Zar ettin ömrümü gurbette felek*

*Fakirin yanmıyor ateşi közü
Hoş gelmez insana elbette sözü
Kader mi düşürdü bu ele bizci
Nedendir elinden çektiğim felek*

*Kaderin elinden ağlayıp geçen
Mevlâ'nın aşkına söyleyip yazan
Kalmadı şubede bozuldu düzen
Nedendir elinden çektiğim felek*

*Der **Edip** kimim var hâlimi sorsun
Gurbetin gülleri sararıp solsun
Varıp bu ellerden salaya dönsün
Nedendir elinden çektiğim felek*

GÖNÜL

*Bunca diyar gurbet eli gezeli
Nedendir uslanmaz divane gönül
Yaş kemali buldu ibtiyar oldum
Nedendir kocamaz divane gönül*

*Bazı güzel alır erer murada
Bazı yelken alır düşer Fırat'a
Bazı aksi olur bakmaz surata
Bazı yanar bazı söner bu gönül*

*Bazı türap olur gezmeyi bilir
Bazı öz yârini sevmeyi bilir
Bazı kalemiyle yazmayı bilir
Bazı ağlar bazı susar bu gönül*

*Bazı saltanatı alır eline
Bazı fikir eyler düşer derine
Bazı yanar bazı kaçır serine
Hiçbirine dayanamaz bu gönül*

*Bazı çoban olur gider koyuna
Bazı sevdiğinin bakar boyuna
Bir gün ihtiyarlık biner boynuna
Evladı torun o ister bu gönül*

*Bazı kemalleşir susmayı bilir
Bazı cellat olur kesmeyi bilir
Bazı bir suçluyu asmayı bilir
Bazı hükümdarlık ister bu gönül*

Dertli Edip *divane mi diyersin
Yoksa bu hâlîme benim gülersin
Ben ölürsem beni kimden sorarsın
Bilmem ki kârın ne dünyada gönül*

SAZIM

*Kurumuştun yapraklarım döküldü
Ömrüm çabuk geçti canım söküldü
Bir metre kara toprak ekildi
O da benim mekânımdır gör sazım*

*Sözlerimden bisse alıp yazanı
Teli bozuk neden tutmaz düzeni
Kazma alıp mezarımı kazanı
Öter garip garip tellerin sazım*

Edip *öldü diye gelip sorana
Ahtım olmaz Mevlâ yolu bilene
Hacca gidip Muhammet'i görene
Edip *nerde diye sorar mı sazım**

YÂR BENİM

*Gine nasip çekti gurbet ellere
Arkam sıra ağlar oldu yâr benim
Uykuda bıraktım yavrular sızı
Şimdi gelir diye söyler yâr benim*

*Duydum hasta imiş o garip yârim
Daha bundan sonra artar figanım
Boş kaldı kovanım arısız balım
Şimdi gelir diye bekler yâr benim*

Unutulmuş Bir Âşık: Âşık Edip Önal ve Şiirlerinden Örnekler

*Artık içerimde gamlar yaralar
İflab etmez bu dert beni paralar
Yavrular acınıp baba der ağlar
Şimdi nerde diye sorar yâr benim*

Edip der gurbetin elinden yandım
Hastayım inlerim ellerde kaldım
Ne yaman dert imiş perişan oldum
Şimdi yola çıkar duysa yâr benim

KOMŞULAR

*Ervelce ey iken ne kötü oldum
Şimdi hatırımı sormaz komşular
Ben de sayılırdım köyde bir hane
Neden uzak oldu bana komşular*

*Ben de iyi kötü geçirdim çağı
Fakirin gömleği bahar sıcağı
Hain akıranın sönsün ocağı
Nedendir yadıma düştü komşular*

Dertli Edip der ki neden ağlarım
Ele geçmez daha geçen çağlarım
Bütün viran oldu gönül bağlarım
Nedendir hâlimi sormaz komşular

BİZİM ELLER

*Koyunla kuzusu meleşen Konya
Bilmem ne baldedir gör bizim eller
Ben basiret yavrulara varmaya
Elimde bir kuru söz bizim eller*

*Mevsimiyle gör baharı yarıştı
Yad bülbülü gülü ile barıştı
Koyun kuzu yaylasında alıştı
Gönümde basiret söz bizim eller*

*Ne de güzel baharı var yazı var
Hem Mevlâna hem de güzel sözü var
Çağım geçti dizlerimde sızı var
Mayısla Haziran yaz bizim eller*

***Dertli Edip** gurbet elin otağı
Bir nevresim battaniye yatağı
Yaylası var gidip gezsem Çatağı
Gelince zamanı gör bizim eller*

KARDAŞ

-Seyit İçin-

*Uzaktır memleket nasip olur mu
Gele sularımı dökessin kardaş
Edip öldü diye bana ağlarsan
Gelip mezarımı yapasın kardaş*

*İsterim mezarım yanında olsun
Her gelip geçtikçe gözlerim görsün
Yavrularım sana hatıra kalsın
Uzaktır memleket unutma kardaş*

*Seyit senin için böyle yazarım
Nasip gurbet elde durmaz geçerim
Kendi mezarımı kendim kazarım
Tutarsa ellerim yazarım kardaş*

*Garip bülbül gibi ben düştüm zara
Görmeden ölürsem sinemde yara
Yok kimsen yanımda derdimi sora
Duyarsan bu hâli gelesin kardaş*

*Ölürsem bağlarım döker gazeli
Mevlâ'm vermiş sana ahlak güzeli
Edip gurbet elden böyle bezeli
Gelip bu hâlimi göresin kardaş*

Not: Bu makaleye Âşık Edip Önal kaynak şahıslık yapmış olup, makalede kullanılan şiirler tarafımızdan numaralanan âşığımızın ilk altı defterinden seçilmiştir.